

Պատմվածք, Արձակ, Հայ գրականություն

13+

ՎՐԹԱՆԵՍ ՓԱՓԱԶՅԱՆ

ԸՄԲՈՍՏ ԵՐԳԵՐ

Ո՞վ է այնտեղ — այդ գորեղ ոգին, որ մերկ ու միայնակ, մրրկում է լեռների գագաթների վրա: Գլխով մշուշն է հալածում, քրքիջով բուերի ձայներ խլացնում և բարձրաբերձ՝ ճահճոտ անտառների գիջության մեջ կառուցած արվեստականության դեմ՝ ջրեր է հարուցանում:

Ո՞վ է այնտեղ— այդ նոր հսկան, որ մերկ է անամոթության չափ և անդիմակ՝ ցինիկի հանդգնությամբ:

Որ անկաշկանդ՝ անտառի շարժումը պրկող բաղեղներից, ոչ մի գարշապարի առաջ չի խոնարհեցնում իր թռիչքն ու իմաստությունը:

Միայնակ ու մերկ է նա, որպես ազատ իմաստությունն իր խոհերով: Հանգչում է բարձրությունների մեջ և քրքջում ճահիճների խորքում սնվող կանաչ աղտոտությունների վրա:

Նրա զբոսանքն է՝ ծաղր կարկտել փշերի գլխին, հեգնություն տեղալ վայելչության աստծո վրա և իմաստության խանդով մերկացնել ամեն հագնվածի:

Նրա խոսքերը լծակի պես դարձնում են դարևոր ժայեր և տակի խոնավ գիջությունը արևին պարզում: Նրա իմաստությունը անգութ է և խիստ, որպես անխնա ավերիչ դարևոր հնությունների:

Նվիրականության հոտը նրան չի՝ բորբոսեցնում. ավանդականության օձը նրա ոտների տակն է, և հնամյա բարոյական վիշապը սողունի պես գալարվում է նրա առաջ:

Սավառնում է նա տիեզերքի տարածության մեջ անսահման առաջ. նրա շրթունքներից հոսող ջերմությունը հալեցնում է անշարժ ժայեր:

Փոքր է նա, որպես հեռվից երևցող աստղ. կիզիչ է՝ որպես էլեկտրական հոսանք: Նրա խոհերը շանթի նման իջնում են դաշտերի վրա, մոխիր դարձնում ճահիճներ, ընթացք տալիս ծովերի:

Ոլորապտույտ մրրիկի պես շարժում է նա անապատի ավազը, նոր բլուրներ ու բարձրություններ կազմում, նոր հասկացողություններով շարդո՛ւմ է հների գլուխը և նո՛ր կշիռներ դնում հրապարակների վրա:

Լեռների անոսր բարձունքների, երկնքին ձգտող ըմբոստ ոգու երգե՛րը լսեցեք...

* * *

... Երբ թափառում էի անտառի մեջ, ոտներս ճահիճների տիղմից ծանրացել էին և հոգիս գարշ օդից բթացել—ըմբոստ ոգին, միայնությանս ու դառնությունների խոհերից ծնած, թափանցեց սրտիս մեջ, խլե՛ց ուղեղս պրկող պատուտակները, և ես գնացի նրա ետևից:

Եվ մարդիկ ասացին. «Խենթացա՛վ»...

Խելոք էի ես ճահիճի մեջ, երբ նախիրային և քառակուսի էր ուղեղս և տիղմով կաղապարած:
Խելո՛ք էի ոչխարի պես, հնազանդ՝ որպես կով և համեստ՝ որպես գրաստ:

Բեռնաբարձ սայլ էին դարձրել ուղեղս և ծանրացրել պարտավորությունների ժանգոտ շղթաներով:

Ըմբոստ ոգին՝ բարձրությունների մերկ հսկան, իլեց ինձ և «խենթացրեց» խոհերս:

Եվ ես աշակերտ եղա ըմբոստ ոգուն:

— Խոսի՛ր, վարպետ: Ծարավի՛ եմ վճիտ և բնական ջրերի, որ դեռ ո՛չ մի ավազանի մեջ չի սեղմած ու պղտորած և խողովակներում չի կաղապարած:

Խոսի՛ր, ըմբոստ ոգի:

Ու ոգին տարավ ինձ բարձր՝ ամեն ճահիճից, ամեն անտառից, և երբ տարտղնած նախիրն էի դիտում, նստեցրեց մի բարձր կատարի վրա և խոսեց այսպես.

— Ես եմ ձեզ հետ խոսողը— լեռների վրա սավառնող, ամպերի բարձրությանը և գիտակցության կրակը գողանալու ձգտող՝ ըմբոստ ոգին:

Եվ ձե՛զ հետ եմ խոսում, գծո՛ւծ որսորդներ, որ վար իջեցրիք ժայռի կատարի վրա ելած արծվին իր ձագերով և նրանցից խրտվիլակներ շինեցիք՝ ձեր աղտոտ պալատների զարդարանքի համար:

Ձե՛զ հետ եմ խոսում, փոքրագույն մասի վրա ցեխ շարտող որսորդներ, որ արծվային խոհերը գողանալով՝ ձեր խոհանոցը իջեցրիք և նրանով միայն ձեր ստամոքսը պարարող կրակն եք արծարծում:

Ձե՛զ հետ եմ խոսում, գույների՛ սիրահարներ, որ ժողովրդյան մեծ ձգտումները ներկի փոխեցիք և շպարած ձեր աղտոտ դեմքերը, իջեցրիք ձգտումների նժարն ու հաստատեցիք ձեր կազմած ճահիճների տիղմի մեջ: Դուք կարողացաք, այո՛, արծվին վար տանել, նաև իր ձագերին. Բայց այստեղ՝ բարձրում, ըմբոստ ոգին թաքցրել է մի ձագն ևս, որ մեծացած՝ փորձե՛ պիտի ձեր ուղեղը, կրծե՛ ձեր աչքերը և խարանձե՛ ձեր դեմքը:

Դուք կարողացաք, այո՛, ժողովրդյան խոհերի նժարը գծուծ դարձնելով՝ տիղմի մե հաստատել իրեն՝ ժողովրդին՝ նախիրի փոխել. Բայց ըմբոստ ոգին պահել է նրա խոհերից կռած երկժանին, որ շիկացնելով՝ մղե պիտի ձեր բորբոսնած սիրտը և ձեր շահամուլ ձեռքերը գամե ձեր խաբեքա լեզվին:

Դուք կարողացաք, այո՛, վսեմ թռիչքները խաբեությամբ ձեր խոհանոցը իջեցնել և ցայտած կայծերով ձեր կերակուրը միայն պատրաստել. Բայց ըմբոստ ոգին խնամել է այդ կայծերից մեկը, որ բոցավառված, մրկե պիտի ձեր բոլոր խոհանոցները և շների կերակուրը դարձնե ձեր ճարպացած ստամոքսը:

Բերո՛ւմ եմ ահա արծվի ձագը, որ մեծացել է արդեն՝ տառապողների արցունքն ուտելով:

Բերո՛ւմ եմ վսեմ խոհերից կռած երկժանին, որ շիկացել է արդեն նահատակների տանջանքներով:

Բերո՛ւմ եմ նաև ազատ մնացող ա՛յն կայծը, որ բոցավառվել է արդեն՝ ձեր խաբեության ու գծուծության պատճառած վշտերով:

Գալի՛ս է նա՝ արծվի ձագը, շիկացած երկԺանին, ազատ մնացող կայծը՝ մղված ըմբոստ ոգուց:

Ճանապարհ նրան: Անցնելու է նա ձե՛զ վրա կոխելով, ձեր խոհանոցները փլեցնելով, ձեր կաղապարած բարոյականությունը ոտնակոխ անելով և ձեզ անխնայ՝ ոչնչացնելով:

* * *

Իսկ այժմ, ուզում եմ և քե՛զ ապտակել, արածո՛ղ նախիր: Մի հսկա, կրակ հանող ապտակով ուզում եմ խարան դնել քո՝ գետնին քսվող դեմքի վրա:

Ուզում եմ, որ այդ ապտակը ջարդի՛ կամ փոխի՛ քո ստորաքարշ դեմքը, որ այլևս կարմրել չգիտե, արածո՛ղ նախիր:

Ուզում եմ շանթ լինել և քո սիրտը բովել, այդ ցեխի կույտ դարձրած սիրտը, որ միայն ազատություն է մղում դեպի քո երակները, արածո՛ղ նախիր:

Եվ այդ բոլորը անելուց հետո՝ ուզում եմ լալ և արտասվել քո անկման վրա, արածո՛ղ նախիր: Ավերակ ես եղել, ճահի՛ճ ես դարձել: Ավերակիդ և գարշիդ մեջ լողում ես սողունի նման և հանգիստ զգում քեզ:

Իմ ապտակը թող կարմրեցնի՛ քեզ, գա՛ղջ մթնոլորտով սնանվող նախիր: Իմ ապտակը թող կարմրեցնի՛ քեզ, անամոթության սովոր գունատ դեղնություն:

Որպեսզի արոտ ունենաս՝ ստրկության մեջ հանգչում ես, որպես փափուկ անկողնի վրա, արածո՛ղ նախիր: Քո խոհերը նույնքան գարշելի են, որպես ոտներիդ կայան՝ հողը: Ձգտումներդ նույնքան բարձր են, որքան ջրի տակ իջնող աղտոտ տիղմը:

Եվ դու գոհ ես, արածո՛ղ նախիր: Գոհ՝ քո մղումներով, գոհ՝ քո երկար աղիքով և գոհ՝ քո չորս ոտներով:

Դու գլուխդ երբե՛ք չես բարձրացնում: Ու ինչ որ բարձրում, գլխիդ վրա պիտի որոնել, ցած ես բերում ու ցեխոտ սմբակներիդ հարմարեցնում: Ճահճիդ մեջ ես տեսնում աստղերդ, տիղմիդ մեջ՝ քո տարածությունը:

Պարտականություններ ես սահմանել քեզ շրջապատող եղեգների ձայներից, եղջուրներդ միմյանց դեմ ես դարձրել, միմյանցով արնոտել:

Ուզում եմ քեզ ապտակել, արածո՛ղ նախիր. խարան դնել քո ստորաքարշ դեմքի վրա:

Ահա՛ իմ շանթերը. թող խրվեն նոքա սրտիդ մեջ և թող ըմբոստ ոգին շարժե քո ճահիճը, խանձե քո արոտը և ոչինչ չթողնե քեզ՝ քո անցյալ սնունդից:

* * *

Բարձրացրու դեմքդ, արածո՛ղ նախիր, և երբեք ինքդ քեզ մի ասի՝ «Ես պարտավոր եմ», այլ միմիայն՝ «Ես ուզում եմ»:

Պարտականությունը մի ախոռ է, ուր էշեր են կապում կամ արածող և մորթելու սահմանած նախիր կուտակում: Ո՛չ առյուծը կարող է ապրել այդ ախոռում և ո՛չ արծիվը:

Ցանկացիր անապատ, բայց երբեք այդ ախոռը:

Պարտականությունը այն գերեզմանն է, ուր հոտում է ազատություն և սեր և այլ բարձր հատկություններ... Ըմբռնում ես դու, արածո՛ղ նախիր, թե՞ գուցե ճահճային հասկացողությամբ պիտի մեկնես իմ ապտակը:

Պարտականությունը մի ջրաղաց է, խոնարհա՛ծ գլուխ, ուր փռվի են դառնում ձեռներեցության և անկախության ոգին... Ըմբռնում ես դու, տափակա՛ծ ուղեղ: Պարտականությունը այն ստորացուցիչ նշավակի թևն է, որ առաքինություն է կոչվել և որին գամում ու նշավակում են ինչ որ մեծ է, ինչ որ վսեմ է:

Իմ ապտակը աքցան թող լինի և կորզի քեզ նշավակության անիվի վրայից: Իմ ապտակը թող մերկացնի այն խեղկատակ դիմակը, որով քո հովիվները ծածկել են Մեղուգայի զգվելի գլուխը:

Ահա՛ իմ ապտակը:

* * *

Ահա՛ իմ հսկա ապտակը, իմ աքցանը, իմ ջնջոցը...

Ի՞նչն է, որ կոչվել է առաքինություն:

— «Եղիր խոնարհ, համեստ, բարի, համբերող: Եղիր սիրալիր, երկայնամիտ՝ և դու առաքինի ես»— Այդպես են խրատում քեզ. և ո՛չ որ չի եղել, որ ապտակելով քեզ՝ այդ բառերի բուն գործադրությունը պարզե քո առաջ:

Իսկ ես ասում եմ. «Կտրեցեք այդ առաքինության հրեշավոր գլուխը, շատ հաստացել է նա. կտրեցեք ոտները—շատ երկարացել է ու ծոմովել... Կտրեցեք անխնա:

Եղեք հպարտ, հանդուգն, եղեք նույնիսկ չար, բարկացող, խիստ և կռվարար...»:

Ըմբռնո՛ւմ ես դու, արածո՛ղ նախիր, թե՞ ճահճային հասկացողությամբ պիտի մեկնես ապտակս:

* * *

— «Եղիր համեստ»,— ասում են քեզ: Եվ համեստությունը խոնարհությունն էս հասկացել ու ստրուկ դարձել: Քեզ ոչինչ վստահել չի կարելի, ստրուկ-խոնարհ: Եվ դու գլուխդ քարշ, արածում ես միայն և աստղերդ ճահճի մեջ երագում:

— «Եղիր խոնարհ»,— ասում են քեզ: Եվ խոնարհությունը անճարակությունն էս հասկացել, և եղել ես անշնորհ, անճարակ և ապուշ: Քեզ խղճացել են միայն, թշվառական անմիտ: Եվ դու գլուխդ քարշ, կրել ես ամեն նախատինք, ամենի իշու բեռ և յուրաքանչյուր քայլդ վարանել ես դնելու:

— «Եղիր բարի»,— ասում են քեզ: Եվ մեջքիդ բարձել են ամեն աղտոտություն, սրտիդ դրոշմել ամեն գծուծություն: Տվել ես ամեն ունեցածդ և ինքդ մնացել ձեռնունայն. այժմ մուրում ես:

— «Եղիր համբերող»,— ասում են քեզ: Եվ համբերատարությունը հասցրել ես համակերպության: Բարձել են սրտիդ, ուղեղիդ վրա ճզմող, փռված առաքինություններ:

Եղել էս արյունոտ մտրակ քո իսկ մեջքի վրա. մտրակում ես թմրեցնելու չափ քո իսկ մկանունքը, փոխում քեզ տձև ցեխի, և ամեն անցորդ իր սմբակներով ոտնակոխ է անում քեզ:

— «Եղիր երկայնամիտ»,— ասում են քեզ: Եվ քո միտքը այնքա՛ն երկարացրել ես, որ թույլ սողունի նման՝ հողի և փոշու մեջ է ծածկվում. երկար մտքովդ կաշկանդել ես սիրտդ և գոհ ես անշարժությունովդ:

Եկել եմ ահա: Կրակովս պիտի մրկեմ—կարճացնեմ երկայնամտությունդ, խոհերովս տրորեմ խոնարհած ճակատդ, թքեմ պիտի կորացած սրտիդ վրա, ըմբոստ ոգովս դարբնեմ—ուղղեմ համբերատար ու ծոված ողնասյունդ, արածո՜ղ նախիր:

Եթե ընդունակ չես ազատվել քեզ ճգնող առաքինություններից, եթե չես կարող կտրել ականջներդ, փորել արտասուքի աղբյուրներդ—ոչնչացիր իմ կրակով, և մոխրիդ միջից կծնի այն նոր սերունդը, որ կարող պիտի լինի ծաղրել ամեն կաղապարային առաքինություն:

* * *

Սիրում եմ ես կոփվր: Սիրում եմ կովարարին, սիրում երկար և ամուր եղջյուրները դեմ տվող խոյին, ծվատող, պատառոտող հովազին, նույնի՛սկ ճանկոտող, ճչացող կապիկին, բայց երբեք լուռումունջ արածող ոչխարին:

Սիրում եմ նրան, ով ագոհ է, անվարվեցող, ով ըմբոստ է և հոխորտ, ով խայթող է և բռնեցքն երկաթի:

Սիրում եմ ես նրան, ով հոսանքի դեմ է լողում, հոսանքն ի վեր գնում՝ ջարդվելով ալիքների դեմ:

Եվ այդ պատճառով՝ սիրում եմ կնճռոտ դեմքեր, սիրում խայթիչ լեզուն, սիրում ճիրաններ և լարված նետեր:

Եվ այդ պատճառով՝ թքում եմ ես ձեր երանավետ դեմքին, ձեր խաղաղ բարքի, հեզ բնավորության և համակերպող բարության վրա:

Եվ այդ պատճառով՝ գարշում եմ, երբ լալիս ես՝ փոխանակ կատաղելու, կծկվում ես՝ փոխանակ լարվելու, ծալվում ես՝ փոխանակ ծալելու, և միշտ, զզվացնելու չափ միշտ հառաչում՝ փոխանակ փրփրալու...

Ցույց եմ տալիս քեզ ահա՛ այդ գետակը, որ փորում է ամեն բան և ճանապարհ կորզում, որ փրփուրներով մաշում է կոշտ ժայռեր, ուտում է նրանց կուրծքը, պայթում նրանց գլխի վրա, ոտնատակ տալիս մացառ ու քար և չի՛ կամենում լճանալ-հոտել, իջնել—արտասվել:

Ցույց եմ տալիս նույնպես ահա՛ այն քծնող շանը, որ անոթի չմնալու համար՝ շարժում է պոչը, տիրոջ նշանի վրա՝ ազատ ընկերին խաճնում, կաղկանձում է ամեն կիցի տակ, մեջքի վրա պառկած՝ դողում է ամեն սպառնալիքի առաջ և գնում սասկելու ամենից մոռացված՝ որջի մութ անկյունում:

* * *

Եղի՛ր լարված նետ, արածո՛ղ նախիր. արտասուքդ թույն շինիր, սիրտդ նետ և սլացիր ամեն ուղղությամբ:

Եղի՛ր խոյ, արածո՛ղ նախիր. եղջյուրներդ սրիր ոտներովդ, կնճռիր դեմքդ. կնճռիր, բայց մի հուսահատվիր:

Այդպե՛ս միայն կարող ես խցել արտասուքիդ աղբյուրը, բռնե՛ց շինել մուրացող ձեռքդ, սրել տափակ ատամներդ:

Այդպե՛ս միայն կարող ես ճահիճդ լեռ դարձնել, աստղերդ իր տեղը հանել և չորս ոտքդ՝ երկուսի փոխել:

Այդպե՛ս միայն կարող ես կարճացնել ականջներդ, կտրել առաքինության հաստացած գլուխը և փակել պարտականության ախոռի դուռը...

* * *

Երգեց ըմբոստ ոգին իր այդ երգերը, դարձավ ապա դեպի ինձ և ասաց այսպես.

— Այս երգերը չեն ճահճային հասկացողությունների կամ ժողովրդյան ձգտումների նժարն իջեցնող՝ գծուծ որսորդների համար:

Եթե վատ հնչեցին նրանք քո ականջին—վար իջիր ուրեմն դարձյալ դեպի արոտը—ահա՛ նախիրը և ահա՛ որսորդների աղտոտ խոհանոցները: Իջիր, մտիր ուրեմն այդ փոքրագույն մասի վրա ցեխ շպրտող որսորդների շարքը:

Ըմբոստ ոգին կանգ չի առնում և ոչ էլ կլռի. նա երբեք չի կասում: Վաղ թե ուշ այդ բոլորին նա կամուրջ կդարձնի իր խոհերի համար և նրա վրայից ձեռք կտա այն փոքրագույն մասին, որ հառաջընթացն է լինելու բարձունքների և մաքուր օդի ձգտող սերնդյան:

Եթե խորթ հնչեցին երգերը քո ականջին, խլացիր ուրեմն կաղապարային առաքինությունների փքուն աղաղակներով, մտի՛ր պարտականությունների ախոռը և համբուրիր մտրակի կոթը:

Ըմբոստ ոգին կանգ չի առնում և ոչ էլ լռում. նա երբեք չի վարանում: Վաղ թե ուշ՝ կլայնացնի նա բոլոր նեղ դռները և նրա միջով կանցկացնի իր պատրաստ սերնդյան հսկա որդիները...

* * *

Ժողովրդական նախապաշարմունքներին և ամբոխային անարգ բնագոյներին ծառայող դուք տխմար հովիվներ, ես եմ դարձյալ խոսողը ձեզ հետ,— լեռների վրա սավառնող, ամպերի բարձրության և գիտակցության կրակը գողանալու ձգտող—ըմբոստ ոգին:

Ես ձեզ հետ եմ խոսում, գծուծ նախորդներ, որ «ժողովրդյան շահերին ծառայողների» բարեպաշտ ժպիտներ հագած՝ խուսափում եք մերկ ճշմարտությունից, որպես բուն՝ շլացնող լույսից:

Կուրացրին ձեզ իմ նետած ճառագայթները: Ժայթքածս կրակը մրկեց ու այրեց բոլոր ձեր կշիռները, որոնց մեջ աղտոտվում էին մարդկային ոգու ըմբոստացումները:

Ասո՛ւմ եմ ձեզ ահա. «Նա է միայն ծառայում ճշմարտության, ով ատելի է ամբոխին»:

Ասում եմ ձեզ ահա. «Նա է միայն ճշմարիտ առաքինին, ով անխնա կտրտում է ձեր կաղապարային առաքինությունների գլուխը և խլում ձեր կոշտ ձեռքերից՝ ժողովրդյան խոհերի կշիռը, ջարդում բոլոր ձեր փտած տախտակները»:

Եվ ահա այդ պատճառով, բերում եմ ձեզ դարձյալ արծվի ձագը, շիկացած երկժանին, ազատ մնացող կայծը, որ անցնեն նրանք սուրալով, կոխոտեն ձեր բորբոսնած բարոյականությունը, ձաղկեն ձեր քարոզած պարտականությունները:

Եվ ահա այդ պատճառով, գալիս եմ դարձյալ խարանելու ձեր ճակատը և խլացնելու ձեր սողունային պաղատանքները:

* * *

Ծամածոցիք ասածներս. «Ժողովրդի մեծ բարեկամներ» կոչելով ձեզ՝ գլխավայր հնչեցրիք երգերս ամեն կողմ. հասկացաք ասածներս, բայց չկամեցաք հասկացնել ամբոխին և ծաղրի տվիք ըմբոստ ոգու սեզ կոչերը:

Բայց ոգին, որին ծաղրեցիք, խոհերը արյունով ներկեց, տանջանքի ու վշտի խանդով տոգորեց և այժմ ահա ժայթքում է նրանց, կրակ դնում ձեր ծամածոց դեմքերի վրա և արյունոտելու գալիս ձեր աղոթք մրմնջող շրթունքները:

Երբ միտքը վճռում է անցնել պատվարներ—նա չի՝ խորհում վախենալու որևէ սահմանապահ պաշտոնյայից:

Անցնում է նա ամեն պատվար, անցնում համարձակ: Մտքի ազատությունը հաշտ չի՝ ապրում պատվարի և ստամոքսի հետ:

Երբ միտքը առյուծ դառնալ է երագում—նա չի՝ մտածում, թե ի՞նչ կկարծեն ոչխար լսողները: Ազատ ու լայն բացվող թևերը հաշտ չեն ապրում խոհանոցային շրջափակների հետ: Չի՝ կարելի չորս գծից հեռու քայլ դնել, եթե գլուխը ստամոքսի մեջ է ապավեն որոնում:

Հանել է պետք խոհերը աղտոտ ճահիճներից և հնչեցրել է հարկավոր նրանց այնքան բարձր, որ լեռը թեն փլշի վրադ, բայց ըմբոստ ոգիդ քեզ ավելի վեր հանի, քան ամեն լեռ:

Եվ քեզ, արածո՛ղ նախիր, դարձյալ ապտակելու եմ եկել ես: Իմ ապտակը թող խանձե կեղտի **տառթ** կապած դեմքդ և ուղղե կորացած ողնասյունդ:

Այդպես եմ խոսում ես քեզ հետ, արածոդ-ստրուկ նախիր:

Եթե դու ինձ չես ըմբռնում, գնա դարձյալ անարգ բնագոյներիդ ծառայող հովիվներիդ մոտ, և թող նոքա ծամածոցն խոսքերս՝ քեզ գայլերի ոհմակ դարձնելով ըմբոստ ոգու դեմ:

Գնա՛, եթե տաք է «պարտականություններիդ» ախոռը քեզ համար և եթե քաղցր են քո ուղեղին՝ խոնարհական առաքինություններիդ շարքը:

Ծաղրեցի «երկայնամտությունդ և խոնարհությունդ», թքեցի «առաքինություններիդ» վրա, «համեստությանդ ու բարությանդ» գլխին քարեր գլորեցի, և դու գայրացար ու հովիվներիդ ինձ վրա արձակեցիր: Ուզում եմ այժմ ավելի գայրացնել քեզ, ծոված ողնաշար: Ուզում եմ մի առ մի կտրել բոլոր «բարեմասնություններիդ» հաստ գլուխները և նրանց պատվանդանի վրա կանգնեցնել քո նոր աշխարհը:

Պիտի կարողանա՞ս արդյոք շնչել այս նոր ազատ օդի մեջ: Այդ միայն կարող է ուղղել կորացած վիշտդ: Եթե մաքուր և ազատ օդը սպանում է քեզ, մեռիր ուրեմն, զարշ գեռունների կույտ, որովհետև առաքինություններդ—սհա դարեր են անցնում—միմիայն ստրուկ սերնդով լցրին դրախտ երկիրդ:

Հայրենիքդ պղծեցիր ծառայական գծում հասկություններով, մեծ ապագայի լույսերը ծաղրի առարկա դարձրիր, շքեղ գաղափարները փոշիացրիր տափակած ուղեղիդ կնիքով և այժմ սհա լգում ես զարնող ձեռքերը և մուրում այն, ինչ պիտի կորզեիր:

Իմ ապտակը թող կռան լինի, փշրե մուրացող ձեռքդ և պայթեցե արտասվող աչքդ:

Իմ ապտակը թող բոց լինի և վառե հովիվներիդ խոնարհություն քարոզող անարգ լեզուները:

Այսպե՛ս եմ խոսում ես քեզ հետ, արածող նախիր:

Գա՞յլ եմ ես, գայլայի՞ն են երգերս:

Ո՞րն է քեզ փրկողը գլուխդ կռանի տա՞կ, թե՞ կռանը ձեռքիդ մեջ:

Ո՞րն է քեզ բարձրացնողը գայլային վարդապետությունը, թե՞ վարդապետներիդ գայլությունը և ոչխարային պարտավորությունների մասին քեզ ավանդած թմրեցնող խրատները:

Ճչա՛, կատաղի՛ր նույնիսկ այս երգերիս դեմ, բայց սովորիր գոնե ճչալն ու կատաղելը:

Այդպե՛ս դու կարող ես չորս ոտքդ երկուսի փոխել, «առաքինություններիդ» հաստ գլուխները ջախջախել և ծոված ողնաայունդ ուղղել կանգնեցնել:

Այդպե՛ս դու կարող ես սրբել բորբոսեցնող արժեքներիդ բոլոր հին տախտակները և նրանց վրա նորերը դրած՝ ամպերի հասնել:

Այդպե՛ս դու կարող ես մտրակի ծայրն ուրիշին և կոթը ձեռքդ առնել, նրանով ջախջախել հովիվներիդ խոնարհ քարոզները, քարոզվող խոնարհությունները:

Սիրո՛ւմ եմ ես աղմկողների, սիրո՛ւմ չարերի և կռվարարների, բայց երբեք վզերին օդ կրող ստրուկների և ձեռքի ափը միշտ պարզած մուրացիկների:

Սիրո՛ւմ եմ զգացմունքների ներշնամբ ամեն բան խեղդող հոխորտ առյուծների, բայց երբեք՝ պարտավորությունների համար զգացմունքները խեղդող անարգ գեռունների:

Եվ այդ պատճառով զարշում եմ, երբ ճնշում ես սիրտդ, մտքերդ կաշկանդում, ուղեղդ շրջանակավորում:

Եվ այդ պատճառով՝ ատո՛ւմ եմ քեզ, երբ ամբոխային կարծիքների տակ թներդ ես ծալում—գոցում և սիրտդ, արյան տեղ՝ երկյուղի ջրով միայն լցնում:

Եղի՛ր համարձակ, արածո՛ղ նախիր, խլիր, բայց մի՛ մուրա, գոռա, բայց մի՛ աղերսի, զարկ, բայց մի՛ խոնարհվի և ջարդիր, փոշի դարձուր կապեր, պատվարներ, սահման ու շղթա:

Այդպե՛ս դու կարող ես լեռները մագլցել, ազատ օդով թռքերդ մեծացնել և զգացմունքներիդ շնչով ամեն կապ փշրել:

Այդպե՛ս դու կարող ես մարդ լինել, կարծիքների բեռան ծանրությունը մի շնչով փոշիացնել և փտեցնող առաքինություններդ ծաղրով ու քրքիջներով ցրել-ոչնչացնել:

* * *

Ըմբոստ ոգին ահա դարձյալ խոսեց այն, ինչ որ հովիվներդ «գայլային վարդապետություն» անունով կնքեցին: Բայց նա՛ խոսեց ճշմարտությունը: Եվ վայ քեզ, արածո՛ղ նախիր, եթե նրա արձակած ճառագայթների լույսը կուրացնում է աչքերդ:

Ըմբոստ ոգին չի՛ լռում: Վաղ թե ուշ՝ նրա խոսքերը կամուրջ պիտի լինեն, պատվանդան՝ որի վրա պիտի կանգնի ապագա ազատ հայրենիքդ և վսեմացած մարդկության առաջին հիմնաքարը: